

GAURĂ-N CER

C.D. ZELETIN

ION ȚUCULESCU SAU DIN NOU DESPRE REPETIȚIE (IV)

O vizită la *Retrospectiva Ion Țuculescu* m-a obligat să privesc filozofic pictura celei de a doua lui perioade, zisă totemică. Mai bine spus, să o contemplu sub imperiul actului ontologic fundamental care e repetiția, act mai mult decât o evidență. Într-un fel, epitetul *totemic* nu e cel mai potrivit, deoarece sugerează, până una alta, exoticul. Or, imaginile picturii artistului-medec, repetate prin naștere una din alta ca într-o diviziune celulară, exprimă, dacă nu ceea ce e propriu adâncimilor autoh-tone, ceea ce stă ascuns în esența universală a firii: repetarea.

Nu vorbesc de repetiție ca decizie a mentalului, ci ca dicteu pulsativ al subconștientului, al autarhiei subsolurilor ființei, reprimite amîndouă de către conștientul ce se consacră preferențial creației. Atribut al Supremei Minți. Act demiurgic, creația este irepetabilă. Petre Țuțea vorbea undeva despre "păcatul de neiertat al repetării". Într-adevăr, omul e fapt repetat, urmare a corupției lui Adam, consemnată în neîntrerupta proliferare omenească. Ne îndepărtăm astfel de Creator, adică de Unicul, dar ne și apropiem, întrucît continuăm să-i fim asemănători, fiecare dintre noi fiind unic: pînă și cel mai neînsemnat om de pe pămînt îl reproduce pe Demiurg prin unicitate și ne poate salva însușirea divină. Repetiția e o pauză în mersul creației, iar în cazul de mai sus, cazul păcatului original, e un răgaz ce îngăduie ispășirii să se poată împlini. Repetiția rămîne fisură în continuum-ul căruia creația, irepetitivă în măsura în care e unică, îi dă chip.

În artă, impulsul repetitiv scapă de cele mai multe ori din chingile mentalului și poate că tocmai emanciparea aceasta este inspirația. El aneantizează odată cu unicitatea evenimentului și surpriza prin care se recomandă, întărind ceața contururilor suprapuse mai mult sau mai puțin și ascunzînd în mod paradoxal ceea ce exhibă. Evenimentul devine previzibil, autonom și automat, impresia fiind aceea de urnire inertă, placiditate și melancolie. Dînd glas mai mult negurilor simțirii decât clarității minții, împlinirea repetată devine din colțuroasă tocită, dulce, lesne asumată de către sufletul dispus să colecționeze suita ei confortabilă. Cu cîtă plăcere se regăsește sufletul în oul pietrelor șlefuite prin rostogolire de milenii ale apelor curgătoare!

Mijloacele de comunicare ale picturii lui Ion Țuculescu sunt ritmul în sine și obsesia ritmului. Ritmul în sine figurează discontinuitatea - deci muzicalitatea - lumii, rînduiala vieții și timpul definit prin succesiunea de elemente identice: ochi repetați, chipuri repetate asemeni unor fișicuri magice răsărite din pustietățile unde te aștepti mai puțin. Invers, ritmul ca obsesie izvorăște din tendința irepresibilă spre continuu, accelerarea încînd prin ea însăși înmulțirea, împingînd-o spre distrugerea succesiunii motivelor prin îngrămădire. Există în pictura lui Ion Țuculescu o întrecere între emițător și receptor, între emisie și recepție, între enigma exprimată ritmic și sesibilitatea receptoare a celui ce o privește. Repetarea vadește o insistență din adînc, ce transcende așezarea firească a alcătuirilor naturii. Înmulțirea progresivă a motivului nu mai lasă loc interstițiului, petecului de spațiu indiferent, propice sedimentărilor și liniștii. E o lume cu sufletul la gură, presărată de gheizere astmatice în care frecvența sporită a inspirului lipsește de timp expirul. Spaima de ceea ce stă să se întimplă și de înțelegerea scăzută a mesajelor de dincolo dinamizează metafizic priveliștile. Universul lui Ion Țuculescu nu este un univers părăsit. Reprezentările lui sunt înglobate într-o altă viață, presupusă, care te pîndește de pretutindeni: frunzele arborilor se convertesc în ochi, covoarele olteneste în anotimpuri, plasma inserării în fantome iar amurgul într-un Elsinor în care Hamlet tatăl plînge destrămarea repetării sale în fiu... "Natura moartă" e moartă atît cît este o picătură de apă din caldul Tekirghiol pusă pe lamă de microscop, dar privită cu ochiul liber și nu cu miraculosul instrument de mărire... Nu suntem părăsiți! Întunericul naște făpturi mai mult decât lumina iar heruvimii cei cu ochi mulți ne arată un exces de veghe în toate. Fuga de unicat pe care o citim în obsesia multiplicării trezește în suflet aprehensiunea diavolescului. Cutezanța față de neant, repetarea vine cu imaginile mascate ale expansiunii păcatului original. Aceasta e departe de a se fi consumat, ca și afișarea dreptului la timp prin repetare. Aversiunea retroproiectată către Punct organizează înfrumusețarea prin număr și, în timp ce ne înstrăinează de Dumnezeu, ne pătrunde subtil de ubicuitate și permanența Lui.

Mureș COVATARU

CEASUL LUI IOSUBAȘ

Când Iosubaș mai avea numai câțiva metri pînă la poarta Uței își aduse aminte că a uitat să-și pună ceasul. Avea Iosubaș un ceas de mână despre care spunea la toți că i-a căzut din cer. Și, într-un fel, avea dreptate Iosubaș: Era la bălci, la iarmaroc de Sântilie. Stătea și se uita cum se dădeau în scrânciobul lui Iuju amatorii de senzații tari. Scrânciobul era mare, avea scaune legate cu lanțuri. Cel care se urea în scaun avea și un lanț cu care se lega peste mijloc. Scaunul, dacă-i făceau vînt, se mișca încolo și încoace și, când scrânciobul se rotea, căpăta o mișcare vertiginosă și atunci îl ajungeai pe cel din fața ta, îl prindeai, mai ales dacă în scaun era vreo fată, îi provocai tot felul de spaime. Scrânciobul era "purat" de un motor Diezel instalat mai la o parte și nu pornea decât dacă domnul Iuju striga odată tare "voltaaaa!" și se oprea când, tot domnul Iuju, striga iarăși tare "frânaaaa!"

Atunci, de Sântilia aceea, Iosubaș se uita la cei din scrânciob și-i venea să rădă pentru că scaunele erau prinse tot două câte două, cu băiatul în spate și fata în față că parcă făceau altceva... așa cum arătau ei agățați între cer și pămînt și li se bălăgăneau picioarele de parcă n-ar fi fost ale lor. El nu s-a suit în Iuju pentru că și-a cheltuit banii pe căluții de turță dulce și pe bragă rece. Acum stătea și se uita. În lanțuri erau mai mult flăcăi și fete de la țară. Ele cu picioarele strânse și împletite ca să nu li se vadă "ceva" dacă în învîrtire rochiile de stambă înflorată li se vor ridica pînă mai sus. Flăcăii erau îmbrăcați cu bocanci greoi, cu ciorapi de lână albă peste pantalonii de postav gros. Peste cămășile înflorate purtau bundițe cu pielea de cărlan în afară și pe cap aveau pălării negre sau verzi, ca de pădurar, împodobite cu pene de pînă. Iosubaș se gîndea cum de nu le este cald și de odată se pomenește că-i cade peste piept ceva tare și lucios, care nu a căzut jos ci i s-a oprit între brațele pe care le ținea încrucișate. L-a lovit peste osul pieptului drăcovenia și a crezut la început că-i o piatră dar, când s-a uitat mai bine a văzut că-i un ceas de mână care avea cureaua desfăcută de la cataramă. N-a zis nimic Iosubaș. S-a frecat puțin la locul unde l-a lovit ceasul venit cu putere, apoi l-a băgat în buzunar și a rămas mai departe să rădă de unul care scăpașe din mână scaunul fetei și acum se bălăgia caraghios să-l prindă din nou mai ales că fata încăpuse pe mîna altui flăcău din față care n-avea pană de pînă la pălărie - și, deci, era din alt sat, și care, ori de câte ori venea cel care o scăpase ca să o prindă iarăși, flăcăul fără pană de pînă îi făcea acesteia un vînt înainte și următorul n-o putea ajunge. În vârtejul acesta, fata nu-și mai putea controla ținuta și vîntul îi dezgolise picioarele complet și toată lumea a văzut că fata n-avea nici o cămășuță pe dedesupt. Avea niște picioare roz îmbietoare că rămăseseră și "șmecherii" de la Iuju cu gura căscată.

Când cei din "bantă" adică din fanfara care cântau ca să acopere zgomotul motorului au zărit fata cu picioarele dezgolite au început să sufle mai cu foc în fligoarne, clarinete și tromboane și țineau capetele-n sus că păreau niște trîmbițași care anunțau sfârșitul lumii. Pînă și domnul Iuju furat de unicitatea spectacolului uitase să mai strige "Frânaaaa!" așa că cei care se aflau atunci în lanțuri s-au "tras" mai mult decât de obicei. Când și-a dat seama de asta domnul Iuju a strigat din toți rărunchii cuvîntul magic și șmecherii angajați cu ziua, opintindu-se din greu, au oprit scrânciobul care scârția din toate încheiturile.

Cu ceasul în buzunar Iosubaș a stat pînă au coborât toți din lanțuri. A văzut-o și pe fata cu pățania care radea prostește la toți care se uitau la ea, când unul din șmecherii de la Iuju a ciupit-o de buci și i-a spus că i-a văzut și ce nu se vede de oricine, fata l-a scuipat și l-a trimis la dracu. Flăcăul cu care era nu era atent la toate astea căci se uita după cel fără pană de pînă la pălărie, dar nu-l vedea nicaieri.

Nu l-a întrebat nimeni pe Iosubaș nici măcar "cât e ceasul" și nici n-a văzut pe nimeni vîietându-se

PROZĂ

sau plîngînd după ceas. Îl ardea în buzunarul de la pantaloni și i se părea că toată lumea aude tic-tacul ceasului pe care el îl simțea în cășul palmei zbătîndu-se cum simți pulsul unui bolnav.

La început n-a fost curios să vadă ce fel de ceas i-a căzut ca din cer dar acum îl ardea dorința să-l vadă. S-a tras mai către marginea iarmarocului și, încet, după ce s-a uitat în toate părțile a scos ceasul din buzunar, l-a dus la ureche și, neîncercător parcă, îi ascultă ticăitul. Era un ceas "Doxa" de damă, mic, auriu pe margine și cam butucănos. Nu mai văzuse asemenea ceasuri Iosubaș... De-o dată l-au trecut asemenea sudorile... Cum o să-l poarte el la mână? O să-l întrebe lumea de unde-l are? Apoi îi ceas de damă și nu se face ca el, chiar dacă are numai 14 ani pe 15 el îi bărbat, nu? Dar dacă o fi vreo rablă și l-o fi aruncat anume careva... și el, prostul... crede că...

-Nu vă supărați... Vreți să-mi spuneți cât e ceasul dumneavoastră?

-Ceasul meu, tiner, este ora 16 și 31 de minute... I-a răspuns ceferistul pe care îl întrebase. Și ceasul lui era 16 și 30... în urmă cu un minut față de cheferu, gîndi Iosubaș. Deci îi bun, pentru că cei de la cheferu au totdeauna ceasurile înainte cu un minut, ca să fie siguri... Nu-i nimic! Curioșilor o să le spună că l-a cumpărat... un chilipir la iarmaroc... unul care-și pierduse toți banii la roata norocului... i-a cerut un pol și l-a cumpărat... Un pol? De unde un pol? De unde, când el a vîndut pe 15 lei un chil jumătate de ceas (că atîta mai era pe hîrzbob la bunică-sa) ca să aibă și el un ban de bălci... De unde un pol? Dar, la urma urmei de ce să spună că l-a cumpărat? Mai bine că l-a cîștigat la roata norocului... Dar parcă la roata norocului sunt de cîștigat ceasuri... și încă... Doxa...? Păi un ceas Doxa au numai oamenii cu bani... oamenii bine, cum zice Mașanca... care se ține cu Soșonel de la Percepție, vecinul lor. Gîndurile i se învîlmăseau în cap și pe frunte îi apărase sudoarea... urma acestor gînduri. Ba o să spună... da, da... e o idee... să spună că l-a cîștigat la loz în plic... cu trei lei... ba, nu... cu șase... A dat șase lei și i-a ieșit ceasul... S-a dus sucursală, la Loto, acolo i l-au dat și l-au felicitat și l-au întrebat dacă le dă voie să-l popularizeze, dar că el n-a vrut că ce să spună mai știu toți că el a... Lozul l-a tras de lângă benzinărie de la un chioșc unde vinde lozuri Moise Covercot care avusese înainte de război prăvălie la ei în sat. Când a văzut Moise că a cîștigat ceasul i-a spus să i-l vîndă lui că-i dă bani buni pe el, dar Iosubaș n-a vrut, că voia și el să aibă un ceas, ce naiba? Da, da... așa o să le spună. O să-l creadă toți și-or să zică "uite al naibii Iosubaș... are noroc calcul" și-o să le fie ciudă...

Îi era sete lui Iosubaș și-ar fi mîncat și cu ochii o înghețată în cornet de aluat... sau măcar un suc de 50 de bani paharul... dar de unde bani? I s-a făcut și foame. Mai bine să plece către casă. A și obosit. I-ajunge... A văzut tot iarmarocul, tot bălciul cum ziceau unii. Și ce dacă nu s-a dat în lanțuri la Iuju?... He, he mai bine că nu s-a dat în lanțuri că, dacă se dădea, mai cîștiga el ceasul? Furat de gînduri nici nu și-a dat seama că a ajuns în centrul tîrgului, drept în fața cofetăriei lui Brumă... Auzea de la această distanță zgomotul înfundat din iarmaroc. La marginea tîrgului o să găsească o căruță de la el din sat și-o să-l ducă și pe el acasă, c-așa-i la iarmaroc: te ia cel cu căruța și la dus și la-ntors, fără bani. Ori poate vreun camion care cară lemne de pe la ei și înapoi merge gol... nu, nu, mai bine cu o căruță că, dacă te prind cei de la I.R.T.A. în mașină, o pătește șoferul și-ți pun și ție amendă.

Când Iosubaș și-a aruncat ochii a văzut mai întîi reclama: "Și tu mare și tu mic, hai cu toți la loz în plic!". În fața chioșcului stătea domnu' Moişă, Moişă Covercot.

-Gata cu iarmarocul, Iosubaș?

-Gata, dom' Moişă, de-acum gata cu sântilia...